

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

Кафедра внутрішньої медицини №3 з фтизіатрією

«УЗГОДЖЕНО»

Гарантом освітньо-професійної програми
«Стоматологія»

« 28 » _____ серпня _____ 2024 року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Головою вченої ради стоматологічного
факультету

Протокол від 28 серпня 2024 р. № 1

СИЛАБУС ЕКСТРЕНА ТА НЕВІДКЛАДНА МЕДИЧНА ДОПОМОГА

обов'язкова

рівень вищої освіти
галузь знань
спеціальність
кваліфікація освітня
кваліфікація професійна
освітньо-професійна програма
форма навчання
курс та семестр вивчення
навчальної дисципліни

другий (магістерський)
22 Охорона здоров'я
221 Стоматологія
магістр стоматології
лікар-стоматолог
Стоматологія
денна
5 курс 9 семестр

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри
внутрішньої медицини №3 з фтизіатрією
Протокол від 28 серпня 2024 р. № 1

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Борзих Оксана Анатоліївна, к.мед.н., доцент Кайдашев Ігор Петрович, д.мед.н, професор Лавренко Анна Володимирівна, к.мед.н доцент Дігтяр Наталія Іванівна, к.мед.н доцент Герасименко Наталія Дмитрівна, к.мед.н доцент
Профайл викладача (викладачів)	https://int-med-three.pdmu.edu.ua/team
Контактний телефон	+380532676269
E-mail:	vnutrmed3@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://int-med-three.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів / годин – 3 / 90 год., із них:

Лекції (год.) – 12

Семінарські заняття (год.) – не передбачені робочою програмою

Практичні заняття (год.) – 36

Самостійна робота (год.) – 42

Вид контролю – ПМК

Політика навчальної дисципліни

При організації освітнього процесу в ПДМУ викладачі і здобувачі вищої освіти діють відповідно до:

Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumentu>).

Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/viddil-monitoringu-osvity/informaciyi-materiali-n-process-vimo-ek9k>).

Правил внутрішнього розпорядку для здобувачів вищої освіти Полтавського державного медичного університету (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumentu>).

Положення про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumentu>).

Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumentu>).

Положення про неформальну та інформальну освіту учасників освітнього процесу Полтавського державного медичного університету. (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/departament-npr/normativni-dokumenti>).

Кафедра внутрішньої медицини №3 з фтизіатрією розташована на базі терапевтичного відділення комунального підприємства «1 - а міська клінічна лікарня», за адресою: м. Полтава вул. Олеса Гончара 27а.

Здобувачі вищої освіти приходять на заняття згідно з розкладом. Запізнення та пропуски на заняття не допускаються. Заняття проводяться без перерви. Здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись медичної етики та деонтології. На першому поверсі лікарні розташована гардеробна, де здобувачі вищої освіти переодягаються. Під час перебування на кафедрі здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися професійного дрес-коду, який передбачає медичну форму - халат і медичну шапочку, білого кольору бездоганно чисті, випрасувані. Здобувачі вищої освіти повинні мати змінне взуття. У приміщенні кафедри не допускається носіння головних уборів. Забороняється носіння медичної форми під верхнім одягом та поза зоною клінічної бази. Дотримання вказаного дрес-коду забезпечується на основі морального самоконтролю кожного здобувача вищої освіти.

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Дисципліна вивчається на 5 році навчання. Сучасний фахівець-стоматолог з вищою медичною освітою повинен бути всебічно розвинутою, високоерудованою людиною, яка володіє основними знаннями, уміннями, навичками, що дозволяють забезпечити профілактику, діагностику та лікування не тільки стоматологічних захворювань, але й загально-соматичних патологічних станів, які можуть загрожувати життю, здоров'ю та працездатності людини. Важливою умовою для спеціаліста високого рівня є постійне підвищення свого професійного рівня.

Навчальна дисципліна „Екстрена та невідкладна медична допомога” передбачає розгляд питань наданні допомоги при невідкладних станах: гіпертонічному кризі, гострій серцевій недостатності, непритомності, колапсі, кардіогенному шоці, фібриляції шлуночків та інше, що загрожують життю людини; також вивчення питань організації терапевтичної допомоги, догляду за хворими, особливостей обстеження терапевтичних хворих, питань внутрішньої медицини надзвичайних ситуацій; отримання практичних навичок з надання невідкладної допомоги, обсяг якої забезпечить збереження та підтримання життя до надання спеціалізованої допомоги; а також формування професійного вміння виявлення патології при невідкладних станах внутрішньої медицини, опанування повним обсягом знань та умінь з першої лікарської медичної допомоги для забезпечення сприятливого перебігу подальшого спеціалізованого лікування.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки):

- **пререквізити** вивчення екстренної та невідкладної медичної допомоги базується на вивченні здобувачами вищої освіти біології, анатомії і

фізіології людини, фармакології, гігієни, патологічної анатомії, патологічної фізіології, медицини надзвичайних ситуацій, терапії, хірургії, та інших клінічних дисциплін й інтегрується з цими дисциплінами.

- **постреквізити** вивчення екстренної та невідкладної медичної допомоги закладає основи теоретичних знань і практичних навичок з організації і надання екстренної медичної допомоги пацієнтам за умови виникнення невідкладних станів на догоспітальному та ранньому госпітальному етапах, у тому числі й під час надзвичайних ситуацій мирного часу.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

- метою вивчення навчальної дисципліни є:

- навчання здобувачів вищої освіти обґрунтуванню, формуванню клінічного діагнозу невідкладного стану і визначення подальшої тактики лікування та надання невідкладної допомоги у межах, відповідних підготовці лікарів-стоматологів з урахуванням особливостей спеціальності 221 Стоматологія.

- основними завданнями вивчення дисципліни є:

- діагностування невідкладних станів: за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі та ін.), в умовах нестачі інформації та обмеженого часу, використовуючи стандартні методики огляду та дані можливого анамнезу, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини поставити діагноз;

- визначення тактики надання екстренної медичної допомоги: за будь-яких обставин, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу за допомогою стандартних схем визначити тактику надання екстренної медичної допомоги;

- надання екстренної медичної допомоги: за будь-яких обставин, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу згідно з визначеною тактикою, використовуючи стандартні схеми, надавати екстрену медичну допомогу.

Компетентності та результати навчання згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні):

- інтегральна:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

- загальні (ЗК):

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

10. Здатність бути критичним і самокритичним.

11. Здатність працювати в команді.

13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

- спеціальні (СК):

1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.

3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.

10. Спроможність до організації та проведення лікувально - евакуаційних заходів.

11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.

18. Спроможність надавати домедичну допомогу за протоколами тактичної медицини.

Програмні результати навчання (ПРН) згідно з освітньо-професійною програмою, формування яких сприяє дисципліна «Екстрена та невідкладна медична допомога»:

5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).

12. Організовувати проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення, військовослужбовців, в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. воєнного стану, під час розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально - евакуаційного забезпечення.

13. Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4).

17. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.

19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

23. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4) в умовах обмеженого часу (за списками 6,7).

Результати навчання для дисципліни:

по завершенню вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- перелік невідкладних станів, що потребують надання екстреної медичної допомоги, їх етіологію та патогенез;
- діагностичне і лікувальне обладнання бригади екстреної медичної допомоги;
- діагностичне і лікувальне обладнання відділення екстреної медичної допомоги багатoproфільної лікарні;
- діагностичне та лікувальне обладнання для надання екстреної медичної допомоги на амбулаторному прийомі в лікаря стоматолога та стоматологічному відділенні стаціонару;
- особливості надання екстреної медичної допомоги при масових ураженнях;
- визначені протоколи надання екстреної медичної допомоги постраждалим (пацієнтам) на догоспітальному і ранньому госпітальному етапах.

вміти:

- оцінити обстановку і виявити небезпеку;
- провести первинне і вторинне обстеження при: анафілаксії, гострій дихальній недостатності, комах;
- на основі одержаних даних встановити провідний синдром та застосувати адекватний протокол з надання допомоги невідкладних станів при: асфіксії, гіпертонічному кризі, гострій дихальній недостатності, гострій серцевій недостатності, гострих отруєннях, електротравмі, непритомності, колапсі, комах, набряку гортані, набряку Квінке, судомах, утопленні, різних видах шоку.

Тематичний план лекцій із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	Модуль 1. Екстрена та невідкладна медична допомога	
1.	Поняття про єдину систему надання екстреної медичної допомоги (ЕМД) в Україні. Екстрена і невідкладна медична допомога в практиці лікаря-стоматолога.	2

	Невідкладна допомога в кардіології (гіпертонічний криз, гостра серцева недостатність, непритомність, колапс, кардіогенний шок). 1.Поняття про єдину систему надання екстреної медичної допомоги (ЕМД) в Україні. 2. Обов'язки медичних працівників. 3.Виклик бригади ЕМД, терміни прибуття машини ЕМД. 4.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі: - гіпертонічного кризу; -гострої серцевої недостатності; -непритомності, колапсу; -кардіогенного шоку.	
2.	Екстрена і невідкладна медична допомога в практиці лікаря-стоматолога. Невідкладна допомога в кардіології (фібриляція шлуночків, шлуночкова тахікардія, раптова смерть). 1.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі: -фібриляції шлуночків; - шлуночкової тахікардії; - раптової смерті відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2. Поняття про термінальні стани. 3.Технологія серцево-легеневої реанімації при фібриляції шлуночків, шлуночкової тахікардії. 4.Техніка експрес-реєстрації ЕКГ під час реанімації. 5.Техніка дефібриляції ручним дефібрилятором. 6.Фармакотерапія при зупинці серця. 7.Правові та етичні аспекти серцево-легеневої реанімації.	2
3.	Невідкладна допомога в пульмонології. Асфіксія. Гостра дихальна недостатність. Утоплення. Сучасні засоби забезпечення прохідності дихальних шляхів і штучної вентиляції легень у дорослих.	2

	1. Асфіксія. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Невідкладна допомога. Первинна та вторинна профілактика. 2. Гостра дихальна недостатність. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Невідкладна допомога. Первинна та вторинна профілактика. 3. Утоплення. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Невідкладна допомога. Первинна та вторинна профілактика. 4. Патогенез, клініка, діагностика і лікування обструкції дихальних шляхів у пацієнтів різних вікових груп. 5. Забезпечення прохідності дихальних шляхів шляхом закидання голови назад або виведення нижньої щелепи (висування вперед). Потрійний прийом Сафара. 6. Забезпечення прохідності дихальних шляхів при травмі шийного відділу хребта. 7. Ревізія і очищення ротової порожнини ручним і апаратним способами. 8. Застосування ротогорлової (орофарингеальної) і носогорлової (назофарингеальної) трубки. 9. Вентиляція легень постраждалого через маску з використанням ручного апарата для штучної вентиляції легень (Амбу), подання кисню. 10. Показання і техніка інтубації постраждалого. 11. Застосування альтернативних методів забезпечення прохідності дихальних шляхів за допомогою ларингеальної маски, ларингеальної трубки, комбітуба. 12. Симптоми часткової і повної непрохідності дихальних шляхів при попаданні стороннього тіла, методи її відновлення. Прийом Геймліха. 13. Показання і техніка конікопункції та конікотомії. 14. Знайомство з портативним апаратом ШВЛ.	
4.	Невідкладна допомога в алергології. набряк гортані. набряк Квінке.	2

	Анафілактичний шок. 1. набряк гортані. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2. набряк Квінке. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 3. Анафілактичний шок. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів	
5.	Порядок надання невідкладної медичної допомоги постраждалим та хворим на догоспітальному етапі. Первинне обстеження. Вторинне обстеження. Невідкладна допомога в гастроентерології. Шлунково-кишкова кровотеча. Гіповолемічний шок. Діагностика. Тактика. Невідкладна допомога. Гостре отруєння. Електротравма. Діагностика. Тактика. Невідкладна допомога. 1. Первинне обстеження (АВС). Завдання первинного обстеження. 2. Поняття про “платинових” пів години та “золоту” годину. 3. Роль механізму ураження у визначенні тяжкості пацієнта. 4. Зв’язок бригади з основною базою, доповідь про клінічну ситуацію. 5. Надання допомоги та підготовка до транспортування пацієнта категорії “Завантажуй та їдь”. 6. Особливості транспортування хворих і постраждалих. 7. Техніка виймання постраждалого із транспортного засобу та його перенесення. 8. Техніка первинного обстеження на амбулаторному прийомі в лікаря-стоматолога. 9. Обстеження з голови до ніг на місці події. 10. Додаткові методи обстеження на місці події.	2

	11. Встановлення невідкладного стану. 12. Визначення лікувального протоколу з медицини невідкладних станів. 13. Особливості вторинного обстеження на амбулаторному прийомі в лікаря-стоматолога. 14. Шлунково-кишкова кровотеча. Діагностика. Тактика. Невідкладна допомога. 15. Гіповолемічний шок. Діагностика. Тактика. Невідкладна допомога. 16. Гостре отруєння. Діагностика. Тактика. Невідкладна допомога. 17. Електротравма. Діагностика. Тактика. Невідкладна допомога.	
6.	Невідкладна допомога в ендокринології. Діабетична та гіпоглікемічна коми. Судоми. Диференційна діагностика. Невідкладна допомога. Діагностика і лікування невідкладних станів на місці події. Коми. Диференційна діагностика. Шок. Диференційна діагностика. Невідкладна допомога. 1. Діабетична кома. Диференційна діагностика. Невідкладна допомога. 2. Гіпоглікемічна кома. Диференційна діагностика. Невідкладна допомога. 3. Судоми. Диференційна діагностика. Невідкладна допомога. 4. Коми. Диференційна діагностика. Невідкладна допомога. 5. Шок. Диференційна діагностика. Невідкладна допомога. 6. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі порушення свідомості, ком відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів.	2
	Разом	12

Тематичний план семінарських занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті – не передбачено програмою.

Тематичний план практичних занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Організація надання екстреної і невідкладної медичної допомоги в Україні. Екстрена і невідкладна медична допомога в практиці лікаря-стоматолога. 1.Основні завдання, функції, права та відповідальність медичних працівників з питань надання медичної допомоги пацієнту (постраждалому) у невідкладному стані. 2.Етичні, деонтологічні та комунікативні аспекти ЕМД. 3.Особливості надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі, ранньому госпітальному етапі та госпітальному етапі. 4.Оснащення виїзної бригади ЕМД. 5.Ергономічні принципи в роботі виїзної бригади ЕМД (при роботі в приміщенні, на вулиці), робота в команді. 6.Особиста безпека працівника бригади ЕМД (медичного працівника) під час надання екстреної медичної допомоги. 7.Огляд місця події. 8.Визначення числа постраждалих та потреби у додатковій допомозі. 9.Визначення механізму ураження постраждалого. 10.Виклик бригади ЕМД, терміни прибуття машини ЕМД. 11.Екстрена і невідкладна медична допомога в практиці лікаря-стоматолога.	3
2.	Невідкладна допомога в кардіології (гіпертонічний криз, гостра серцева недостатність, непритомність, колапс, раптова смерть). Серцево-легенева реанімація. 1.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі гіпертонічного кризу відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі гострої серцевої недостатності відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 3.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі непритомності, колапсу відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів.	3
3.	Невідкладна допомога в кардіології (раптова смерть). Серцево-легенева реанімація. 1.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі	3

	раптової смерті відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2. Техніка виконання серцево-легеневої реанімації. 3. Після реанімаційна підтримка постраждалого. 4. Правові та етичні аспекти серцево-легеневої реанімації.	
4.	Невідкладна допомога в алергології. набряк гортані. набряк Квінке. Анафілактичний шок. 1. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі набряку гортані відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі набряку Квінке відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 3. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі анафілактичного шоку відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів.	3
5.	Невідкладна допомога в пульмонології. Асфіксія. Гостра дихальна недостатність. Утоплення. Сучасні засоби забезпечення прохідності дихальних шляхів і штучної вентиляції легень у дорослих (Мішок Амбу, повітроводи, пульсоксиметрія). 1. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі асфіксії відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі гострої дихальної недостатності відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 3. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі утоплення відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 4. Забезпечення прохідності дихальних шляхів шляхом закидання голови назад або виведення нижньої щелепи (висування вперед). Потрійний прийом Сафара. 5. Ревізія і очищення ротової порожнини ручним і апаратним способами. 6. Застосування ротогорлової (орофарингеальної) і носогорлової (назофарингеальної) трубки. 7. Вентиляція легень постраждалого через маску з використанням ручного апарата для штучної вентиляції легень (Амбу). 8. Пульсоксиметрія.	3
6.	Невідкладна допомога в гастроентерології. Шлунково-кишкова кровотеча. Гіповолемічний	3

	шок. Діагностика. Тактика. Невідкладна допомога. 1.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі шлунково-кишкової кровотечі відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі гіповолемічного шоку відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів.	
7.	Гостре отруєння (невідомим газом, угарним газом, невідомою речовиною). Діагностика. Тактика. Невідкладна допомога. 1.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі гострого отруєння невідомим газом відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі гострого отруєння угарним газом відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 3.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі гострого отруєння невідомою речовиною відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів.	3
8.	Невідкладна допомога в ендокринології. Діабетична та гіпоглікемічна коми. Диференційна діагностика. 1.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі діабетичної коми відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі гіпоглікемічної коми відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів.	3
9.	Порядок надання невідкладної медичної допомоги постраждалим та хворим на догоспітальному етапі. Первинне обстеження. Вторинне обстеження. 1.Первинний огляд (АВС). Завдання первинного огляду. Технологія проведення у притомного і непритомного пацієнта. 2.Надання медичної допомоги в ході первинного огляду. Визначення подальшої тактики на місці події. 1.Первинне обстеження (АВС). Завдання первинного обстеження. 3.Поняття про “платинових” пів години та “золоту” годину. 4.Роль механізму ураження у визначенні тяжкості пацієнта.	3

	5.Зв'язок бригади з основною базою, доповідь про клінічну ситуацію. 6.Надання допомоги та підготовка до транспортування пацієнта категорії “Завантажуй та їдь”. 7.Особливості транспортування хворих і постраждалих. 8.Техніка виймання постраждалого із транспортного засобу та його перенесення. 9.Техніка первинного обстеження на амбулаторному прийомі в лікаря-стоматолога. 10.Обстеження з голови до ніг на місці події. 11.Додаткові методи обстеження на місці події. 12.Встановлення невідкладного стану. 13.Визначення лікувального протоколу з медицини невідкладних станів. 14.Завдання вторинного огляду. Показання для проведення вторинного огляду на місці події та на шляху евакуації. Технологія вторинного (ABCDE) огляду постраждалого (хворого).	
10.	Діагностика і лікування невідкладних станів на місці події. Порушення свідомості. Коми. Диференційна діагностика. 1.Діагностика і лікування невідкладних станів на місці події. 2. Діагностика, диференційна діагностика та лікування на догоспітальному етапі порушення свідомості відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 3.Діагностика, диференційна діагностика та лікування на догоспітальному етапі ком різної етіології відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів.	3
11.	Шок. Диференційна діагностика. Невідкладна допомога. 1.Діагностика, диференційна діагностика та лікування на догоспітальному етапі шоку різної етіології, відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2.Діагностика та екстрена медична допомога при анафілактичному шоці.	3
12.	Підсумковий модульний контроль модуля 1. (демонстрація практичних навичок, комп'ютерне тестування).	3
	Разом	36

Самостійна робота

[illegible]

	Тема 4. Невідкладна допомога в ендокринології. Тиреотоксична та мікседематозна коми. Судоми. Диференційна діагностика. 1.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі Тиреотоксичної коми відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі мікседематозної коми відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 3.Діагностика та лікування на догоспітальному етапі судом відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. Тема 5. Шок. Диференційна діагностика. Невідкладна допомога. 1.Діагностика, диференційна діагностика та лікування на догоспітальному етапі шоку різної етіології, відповідно до затверджених протоколів з медицини невідкладних станів. 2.Діагностика та екстрена медична допомога при гіповолемічному шоці. 3.Діагностика та екстрена медична допомога при геморагічному шоці.	3 3
	Разом	42

Індивідуальні завдання

I. Доповідь реферату на практичному занятті: викладач обговорює тему реферату зі здобувачами вищої освіти стосовно зацікавленості та поглиблення знань здобувачів вищої освіти, вимоги до реферату стислий зміст інформації (висвітлюються тільки головні питання з теми, сучасні методи діагностики, лікування та приклади клінічних випадків в практиці лікаря стоматолога), реферат не повинен перевищувати 5-7 сторінок, регламент доповіді до 10 хвилин. Рекомендовані теми:

- 1.Невідкладна допомога в алергології. набряк гортані. набряк Квінке. Анафілактичний шок.
- 2.Невідкладна допомога в кардіології (гіпертонічний криз, гостра серцева недостатність, непритомність, колапс, кардіогенний шок, фібриляція шлуночків, раптова смерть).
- 3.Невідкладна допомога в ендокринології. Діабетична та гіпоглікемічна коми. Тиреотоксична та мікседематозна коми. Судоми. Диференційна діагностика.

II. Підготовка презентацій: викладач обговорює тему презентації зі здобувачами вищої освіти стосовно зацікавленості та поглиблення знань здобувачів вищої освіти, вимоги до презентації стислий зміст інформації на слайдах (висвітлюються тільки головні питання з теми, сучасні методи діагностики, новітні технології, лікування та приклади клінічних випадків в

практиці лікаря стоматолога), кількість слайдів не повинна перевищувати 15-20 слайдів, регламент доповіді до 15 хвилин. Рекомендовані теми:

1. Серцево-легенева реанімація. Після реанімаційна підтримка.
2. Сучасні засоби забезпечення прохідності дихальних шляхів і штучної вентиляції легень у дорослих (Мішок Амбу, повітроводи, пульсоксиметрія).
- III. Виготовлення наочних засобів навчання (таблиці, постери): викладач обговорює тему та наявність додаткового матеріалу для виготовлення таблиці або постеру зі здобувачами вищої освіти, обговорюється макет проекту таблиці або постеру, який не повинен перевищувати 1 одиниці виконання. Тема для постеру визначається в залежності від плану клінічних конференцій кафедри.
- IV. Доповідь на клінічних конференціях баз кафедри: викладач обговорює тему доповіді зі здобувачами вищої освіти стосовно зацікавленості та поглиблення знань здобувачів вищої освіти, вимоги до доповіді стислий зміст інформації (висвітлюються тільки головні питання з теми, сучасні методи діагностики, лікування та приклади клінічних випадків в практиці лікаря стоматолога), регламент доповіді до 15 хвилин. Тема визначається в залежності від плану клінічних конференцій кафедри.
- V. Проведення бібліографічного пошуку спеціальної літератури.

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів вищої освіти до підсумкового модульного контролю:

1. Організація діяльності служби екстреної медичної допомоги України (нормативно-правова база).
2. Організаційна структура, основні завдання та функції центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф.
3. Основні завдання, функції, права та відповідальність бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.
4. Табелі оснащення та засоби особистої безпеки бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.
5. Організаційна структура, основні завдання, функції та оснащення відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги багатoproфільної лікарні.
6. Мета, етичні, деонтологічні і юридичні аспекти екстреної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному етапі.
7. Огляд місця події, забезпечення особистої безпеки медичного персоналу, безпеки свідків події та постраждалого, наближення до постраждалого (хворого).
8. Ергономічні принципи в роботі виїзної бригади ЕМД (при роботі в приміщенні, на вулиці), робота в команді.
9. Первинний огляд (ABC). Завдання первинного огляду. Технологія проведення у притомного і непритомного пацієнта.
10. Надання медичної допомоги в ході первинного огляду. Визначення подальшої тактики на місці події.

- 11.Завдання вторинного огляду. Показання для проведення вторинного огляду на місці події та на шляху евакуації. Технологія вторинного (ABCDE) огляду постраждалого (хворого).
- 12.Патогенез, клініка, діагностика і лікування обструкції дихальних шляхів у пацієнтів різних вікових груп.
- 13.Забезпечення прохідності дихальних шляхів шляхом закидання голови назад або виведення нижньої щелепи (висування вперед). Потрійний прийом Сафара.
- 14.Забезпечення прохідності дихальних шляхів при травмі шийного відділу хребта.
15. Ревізія і очищення ротової порожнини ручним і апаратним способами.
- 16.Застосування ротогорлової (орофарингеальної) і носогорлової (назофарингеальної) трубки.
- 17.Вентиляція легень постраждалого через маску з використанням ручного апарата для штучної вентиляції легень (Амбу), подання кисню.
- 18.Показання і техніка інтубації постраждалого.
- 19.Застосування альтернативних методів забезпечення прохідності дихальних шляхів за допомогою ларингеальної маски, ларингеальної трубки, комбітьюба.
- 20.Симптоми часткової і повної непрохідності дихальних шляхів при попаданні стороннього тіла, методи її відновлення. Прийом Геймліха.
- 21.Показання і техніка конікопункції та конікотомії.
- 22.Поняття про термінальні стани. Діагностика клінічної смерті. Абсолютні та відносні ознаки біологічної смерті.
- 23.Причини неефективного кровообігу. Діагностика раптової смерті.
- 24.Класифікація і оцінка серцевого ритму при зупинці серця.
- 25.Технологія серцево-легеневої реанімації при фібриляції шлуночків в дорослих.
- 26.Технологія серцево-легеневої реанімації при шлуночкової тахікардії в дорослих.
- 27.Технологія серцево-легеневої реанімації при безпульсовій електричній активності в дорослих.
- 28.Технологія серцево-легеневої реанімації при асистолії в дорослих.
- 29.Діагностика причин зупинки серця, які можна усунути у процесі реанімації – чотири “Г”: гіпоксія, гіповолемія, гіпер/гіпокаліємія, гіпомагнійємія, ацидоз, гіпотермія; чотири „Т”: tension (напружений) пневмоторакс, тампонада серця, тромбемболія, токсичне передозування.
30. Фармакотерапія при зупинці серця.
- 31.Технологія серцево-легеневої реанімації при наявності автоматичного дефібрилятора.
- 32.Тривалість серцево-легеневої реанімації, ознаки, які вказують на її ефективність та припинення.
33. Післяреанімаційна підтримка.
34. Помилки та ускладнення, які виникають під час проведення серцево-легеневої реанімації.

35. Правові та етичні аспекти серцево-легеневої реанімації..
- 36.Діагностика та екстрена медична допомога при гострому коронарному синдромі.
- 37.Діагностика та екстрена медична допомога при кардіогенному шоці.
- 38.Діагностика та екстрена медична допомога при гіпертонічному кризі.
- 39.Діагностика та екстрена медична при анафілактичному шоці.
- 40.Діагностика та екстрена медична при набряку гортані.
- 41.Діагностика та екстрена медична при набряку Квінке.
- 42.Діагностика та екстрена медична допомога при гіпотермії.
- 43.Діагностика та екстрена медична допомога при утопленні.
- 44.Діагностика та екстрена медична допомога при ураженні електричним струмом.
- 45.Діагностика та екстрена медична допомога при комі невизначеної етіології.
- 46.Діагностика та екстрена медична допомога при комах, пов'язаних із цукровим діабетом.
- 47.Діагностика та екстрена медична допомога при отруєнні невідомим газом.
- 48.Діагностика та екстрена медична допомога при отруєнні невідомою речовиною.
- 49.Діагностика та екстрена медична допомога при геморагічному шоці.
- 50.Загальні принципи детоксикаційної терапії на догоспітальному етапі. Андидотна терапія.

Перелік практичних навичок до підсумкового модульного контролю:

Дихальна система:

1. Відновлення прохідності дихальних шляхів;
2. Введення ротоглоткового і носоглоткового повітроводів;
3. ШВЛ дихальним мішком типу “Амбу” і лицевою маскою;
4. Киснева терапія.

Серцево-судинна система:

1. Проведення серцево-легеневої та церебральної реанімації;
2. Використання автоматичного дефібрилятора
3. Використання ручного дефібрилятора
4. Оцінка капілярного наповнення
5. Методика реєстрації 12-канальної ЕКГ

Введення ліків (венозні доступи):

1. Катетеризація ліктьової вени;

Інше:

1. Вимірювання та трактування артеріального тиску;
2. Пульс-оксиметрія;
3. Аналіз рівня глюкози в крові.

Перелік питань, який повинен засвоїти здобувач вищої освіти при вивченні навчальної дисципліни (форма контролю – залік) - не передбачено програмою.

Методи навчання :

Вербальні:

- лекція,
- пояснення,
- розповідь,
- бесіда.

Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

Практичні (практика для вироблення вмінь та навичок);

Самостійна робота здобувачів вищої освіти з осмислення й засвоєння нового матеріалу.

Практичні заняття за методикою їх організації є клінічними і передбачають:

1. Курацію тематичних хворих, що здійснюється за заданим алгоритмом дій здобувачів вищої освіти.
2. Опанування практичних навичок (огляду хворого, виділення синдромів, оцінка результатів додаткового обстеження).
3. Розгляд теоретичних питань щодо набуття практичних навичок за стандартними переліками до кожного практичного заняття та під час контролю.
4. Аналіз архівних історій хвороб.
5. Розв'язування ситуаційних задач.
6. Стандартизований тестовий контроль, усне та письмове опитування.
7. Активні методи навчання: тематичні дискусії, мозковий штурм, аналіз конкретних ситуацій (кейс – метод), імітаційні завдання.

Форми та методи оцінювання – підсумковий модульний контроль (ПМК).

Методи оцінювання:

Усне опитування: фронтальне, індивідуальне, комбіноване, співбесіда.

Письмовий контроль: письмова перевірка здійснюється у формі перевіркової (контрольної) роботи, написання конспектів.

Тестовий контроль: використовується тести закритої форми, які передбачають вибір відповіді з певної кількості варіантів.

Програмований контроль здійснюватися за допомогою індивідуальних автоматизованих засобів.

Практична перевірка: проводиться перевірка практичних професійних умінь і навичок під час проведення практичних занять.

Система поточного та підсумкового контролю

Поточне оцінювання здобувачів вищої освіти з відповідних тем по дисципліні проводиться за традиційною 4-бальною системою («відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно»):

- «відмінно» – здобувач вищої освіти володіє не менш ніж 90% знань з

теми як під час опитування, так і тестового контролю. Добре орієнтується в предметній термінології. Чітко формулює відповіді на поставлені запитання. Практична робота виконується в повному обсязі.

– «добре» – здобувач вищої освіти володіє знаннями в обсязі не менш ніж 75 – 85%, допускає несуттєві помилки, які виправляє, відповідаючи на запитання. Під час виконання тестових завдань відповідає на 75% питань. Практична робота виконана в повному обсязі, допускаються незначні помилки.

– «задовільно» – здобувач вищої освіти володіє знаннями по темі в обсязі не менше 60 – 65%, під час тестування відповідає не менш ніж на 60% запитань. Відповіді недостатньо точні, навідні запитання їх не відкореговують. Не в повному обсязі виконано практичну роботу.

– «незадовільно» – здобувач вищої освіти не засвоїв необхідний мінімум знань з теми заняття та тестування в межах менш ніж 60% знань. Нездатний відповідати на навідні запитання, оперує неточними формулюваннями. Завдання тестового контролю виконані менш ніж на 60%. Практичними навичками не володіє.

Бал визначається згідно таблиці 1:

Таблиця 1. Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

Поточна успішність дорівнює середньому арифметичному оцінок поточного контролю за практичні заняття та самостійну роботу (ведення конспекту, написання фрагменту курації, робота у відділеннях). Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Викладач вносить бали після їх конвертації з середнього балу успішності згідно таблиці. Мінімальна кількість балів, яку здобувачі вищої освіти отримують за поточну успішність – 72.

Бал визначається згідно таблиці 2:

Таблиця №2. Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен та традиційній чотирьохбальній оцінці.

Середній бал за поточну успішність (A)	Бали за поточну успішність з модуля (A * 24)	Бали за ПМК з модуля (A*16)	Бали за модуль та/або екзамен (A*24 + A*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
2	48	32	80	F FX	2 незадовільно
2,1	50	34	84		
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		
2,35	56	38	94		
2,4	58	38	96		
2,45	59	39	98		

2,5	60	40	100		
2,55	61	41	102		
2,6	62	42	104		
2,65	64	42	106		
2,7	65	43	108		
2,75	66	44	110		
2,8	67	45	112		
2,85	68	46	114		
2,9	70	46	116		
2,95	71	47	118		
3	72	50	122		
3,05	73	50	123		
3,1	74	50	124	Е	3 задовільно
3,15	76	50	126		
3,2	77	51	128		
3,25	78	52	130		
3,3	79	53	132		
3,35	80	54	134	D	4 добре
3,4	82	54	136		
3,45	83	55	138		
3,5	84	56	140		
3,55	85	57	142		
3,6	86	58	144	C	
3,65	88	58	146		
3,7	89	59	148		
3,75	90	60	150		
3,8	91	61	152		
3,85	92	62	154		
3,9	94	62	156		
3,95	95	63	158		
4	96	64	160		B
4,05	97	65	162		
4,1	98	66	164		
4,15	100	66	166		
4,2	101	67	168		
4,25	102	68	170		
4,3	103	69	172		
4,35	104	70	174		
4,4	106	70	176		
4,45	107	71	178		
4,5	108	72	180	A	5 відмінно
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		

4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

До підсумкового модульного контролю допускаються здобувачі вищої освіти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття, виконали самостійну роботу та при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Здобувачам вищої освіти, які з поважних причин мали пропуски навчальних занять, вносяться корективи до індивідуального навчального плану і дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до визначеного терміну.

Наявність оцінки «2» за поточну успішність не позбавляє здобувачів вищої освіти права допуску до підсумкового модульного контролю з допустимою мінімальною кількістю балів за поточну успішність. Здобувач вищої освіти не має право перескладати поточні оцінки «2», якщо він має мінімальну сумму балів для допуску до контрольних заходів. Поточні оцінки «3» або «4» не перескладаються. Здобувач вищої освіти зобов'язаний перескладати «2», якщо середній бал поточної успішності за модуль не досягає мінімального (3,0 бали) для допуску до ПМК. Дозвіл на відпрацювання поточної оцінки «2» надає завідувач кафедри лише з метою досягнення здобувачем вищої освіти мінімальної кількості балів для допуску до підсумкового чи семестрового контролю.

Перескладання здійснюється викладачем, призначеним завідувачем кафедри за графіком консультацій та відпрацювання пропущених занять, що узгоджений з відповідними деканатами.

Кількість перескладань поточної «2» обмежена двома спробами. Здобувачі вищої освіти, які мають середній бал успішності менший ніж 3,0 мають право перескладати поточні «2», але не пізніше початку нового семестру.

Підсумковий модульний контроль здійснюється після вивчення програми модуля з дисципліни і проводиться на останньому занятті модуля. Для підсумкового модульного контролю використовуються години, передбачені в навчальній програмі для практичних занять. Здобувачам вищої освіти, які під час навчання дисципліни, мають середній бал успішності від 4,5 до 5,0 звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно до таблиці 2.

Результат ПМК оцінюється у балах і в традиційну 4-бальну оцінку не конвертується. Максимальна кількість балів ПМК складає 80 балів. Мінімальна кількість балів ПМК, при якій контроль вважається складеним складає 50 балів. Максимальна кількість балів за модуль складає 200 балів (з них до 120 балів за поточну успішність).

Здобувачам вищої освіти, яким зараховано ПМК вноситься до «Відомісті підсумкового модульного контролю», після заповнення відомості відносяться до відповідного деканату.

Здобувачам вищої освіти, яким не зарахований ПМК, з точним зазначенням причини незарахування також вноситься до «Відомісті підсумкового модульного контролю» та індивідуальні навчальні плани здобувачів вищої освіти. Причини незарахування можуть бути наступні:

а) здобувач вищої освіти має невідпрацьовані пропуски занять і (або) лекцій. Позначка «н/в» (не виконав) у колонці «бали за ПМК»;

б) здобувач вищої освіти, який відвідав усі заняття (практичні, лекційні), але не набрав мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність; не виконав самостійну роботу (конспекти), не допускається до ПМК. Позначка «н/д» (не допущений) у колонці «бали за ПМК»;

в) здобувач вищої освіти відвідав усі заняття, та набрав кількість балів за поточну навчальну діяльність і був допущений до складання ПМК, але не з'явився на ПМК. Позначка «н/з» (не з'явився) у колонці «бали за ПМК».

Здобувач вищої освіти має право на складання та два перескладання ПМК.

Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма дисципліни;
2. Силабус з дисципліни;
3. Плани практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти;
4. Тестові та контрольні завдання до практичних занять;
5. Питання та завдання до контролю засвоєння модуля, перелік практичних навичок;
6. Історії хвороби, результати обстеження, алгоритми обстеження, набори-укладки для надання допомоги;
7. Мультимедійні презентації лекційного курсу кафедри.

Рекомендована література

Базова

1. Медицина невідкладних станів. Екстрена (швидка) медична допомога: підручник / за редакцією проф. І. С. Зозулі, д.м.н. А. О. Волосовця, 5-те видання перероблене і доповнене. – Київ «Медицина», 2022. – 560 с.
2. Невідкладні стани в клініці внутрішньої медицини: навчальний посібник / І. М. Скрипник, Н. П. Приходько, О. А. Шапошник. – К.: ВСВ «Медицина», 2024. – 335 с.

Допоміжна

1. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи: нормативні показники, трактування змін / За ред. проф. Ю. М. Мостового, 29-те видання, доповнене та перероблене – Вінниця: Видавець Костюшин В. В., 2023. – 792 с.

2. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи: нормативні показники, трактування змін / За ред. проф. Ю. М. Мостового, 28-ме видання, доповнене та перероблене – Київ: «Центр ДЗК», 2021. – 800 с.
3. Закон України від 5 липня 2012 року № 5081-VI «Про екстрену медичну допомогу» (зі змінами й доповненнями).
4. Наказ МОЗ України від 05.06.2019, № 1269 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги».

Інформаційні ресурси

<https://www.apteka.ua/article/485287>
<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/;3915125.html>
<https://thes.bncf.firenze.sbn.it/termine.php?id=17158>
<https://www.acep.org/>
<http://www.naemt.org/>
<https://nasemso.org/>
<http://eusem.org>
<https://urc.org.ua/>
<https://empendium.com/ua/>

Розробник (розробники)

Оксана БОРЗИХ, к.мед.н., доцент
Анна ЛАВРЕНКО, к.мед.н., доцент
Ірина МОРМОЛЬ, к.мед.н., асистент